

CIVIL SZERVEZETEK

Az Infojegyzet a civil szféráról, a civil szervezetek működésének jogi háttéréről és nyilvánosságáról nyújt háttér-információkat.

- Az Európa Tanács ajánlása (A nem-kormányzati szervezetek jogi státusza Európában [\(CM/Rec\(2007\)14\)](#)) meghatározza azokat a minimumszabályokat és alapelveket, amelyeket a tagállamoknak az NGO-kra vonatkozó jogszabályokban, politikákban és gyakorlatokban szükséges követni. Emellett arra ösztönöz, hogy a tagállamok biztossítsák e szervezetek tényleges részvételét a döntéshozatalban, konzultáljanak velük a jogszabályok kidolgozásakor.
- A civil szervezetek nemzetközileg elfogadott ismérvei az intézményesültség, a kormánytól való függetlenség, az önkormányzatiság, az esetleges profit elosztásának tilalma és az önkéntesség, öntevékenység.
- A [Közbizalom 2017](#) felmérés szerint tovább nőtt a civil szervezetekbe vetett bizalom. A válaszadók leginkább a civil szervezetekben, legkevésbé a politikusokban bíznak.

- NGO: nem kormányzati szervezet, általában a civil szervezet szinonimájaként használják.

- GONGO (Government Organised Non-governmental Organisation): kormányzat által alapított és irányított NGO. Nem azonos a pseudocivil szervezettel, amely magát független civilként tünteti fel és célja a létrehozó (kormány/párt) legimitálása.

Az állam és a civil szektor közti kapcsolat minősége és szerveződési formája befolyásolja a demokrácia tartalmát. A kapcsolat jellegében többféle elem jelenik meg. Dominálhat a **kontroll funkció**, amelyben a civil társadalom a demokratikus értékek érvényesülése érdekében a politikai és a polgári jogokat védelmezi. A két fél tevékenysége lehet egymást **kiegészítő jellegű**, azaz a társadalmi célok eléréséért, javak előállításáért mindketten felelősek és egymással partneri viszonyban működnek. A civil szektor működhet egyfajta **korrekciós mechanizmusként**, amikor a gyenge érdekérvényesítő képességű társadalmi csoportok szolgáltatásokhoz való hozzáférést, érdekei képviselését támogatja (Farkas, [2015](#)).

Az egyesülési jogot és a szervezetalakításhoz való jogot [Magyarország Alaptörvénye](#) VIII. cikk (2) mondja ki, mely szerint „Mindenkinek joga van szervezeteket létrehozni, és joga van szervezetekhez csatlakozni.” Az egyesülési jog részletes szabályait a [2011. évi CLXXV. törvény](#) az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról (Civil tv.) tartalmazza. Az **egyesülés alapelvei**:

- az egyesülési jog mindenkit megillető alapvető szabadságjog;
- természetes személyek, jogi személyek és ezek jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetei szervezeteket hozhatnak létre és működtethetnek;
- szervezetet minden olyan tevékenység gyakorlására létre lehet hozni, ami nem sérti az Alaptörvényt és amelyet törvény nem tilt. (3.§)

A **nonprofit szervezetek száma** Magyarországon 2011 és 2015 között 65 561-ről **62 152-re** csökkent. ([KSH, 2016](#)). A **személyi jövedelemadójuk 1 százalékát** felajánló magánszemélyek 2016-ban **8,4 milliárd Ft-tal** támogattak 25 ezer civil szervezetet ([NAV](#)).

1. ábra:

ADATOK A MAGYAR NONPROFIT SEKTORRÓL, 2015

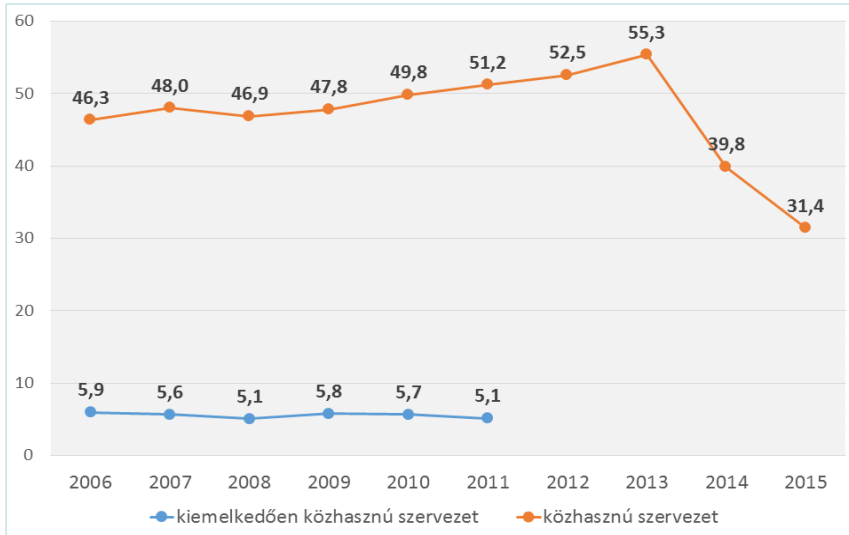
Forrás: [Infoszolg/KSH 2016](#).

A KÖZ ÉRDEKÉBEN

A köz érdekében végzett tevékenységre vonatkozó fogalmak sokfélék. Legtágabb fogalom a **közcéli tevékenység**, amit személyek csoportja a tágabb közösség érdekében végez e közösségbe nem tartozó személyek érdeksérelme nélkül. Ennél szűkebb fogalom a **közfeladat**, amely jogszabályban meghatározott önkormányzati vagy állami feladatot jelent, és amelyet közérdekből, haszonszerzési cél nélkül, jogszabályban meghatározott követelmények és feltételek mellett végeznek.

A **közhasznú tevékenység** ennél szűkebb fogalom, ide tartozik minden olyan tevékenység, amely a szervezet alapító okiratában szereplő közfeladat teljesítését közvetlenül vagy közvetve szolgálja, és ezzel hozzájárul a társadalom és az egyén közös szükségleteinek kielégítéséhez.

2. ábra: A kiemelkedően közhasznú és a közhasznú szervezetek arányának változása a teljes szektoron belül(%), 2006-2015

Forrás: Infoszolg/[KSH](#)

A Civil törvény **2011-ben új közhasznúsági kritériumrendszert** alkotott meg. A korábbi kétféle jogállás (közhasznú és kiemelkedően közhasznú szervezet) helyett egy kategória került meghatározásra.

Az a civil szervezet minősíthető **közhasznú szervezetnek**, amely:

- Magyarországon bejegyzett szervezet;
- az alapító okiratában megjelölt közfeladat teljesítésére irányuló, közhasznú tevékenységet folytat;
- e tevékenység a társadalom és az egyén közös szükségleteinek kielégítéséhez járul hozzá;
- e tevékenységhez megfelelő erőforrásokkal és megfelelő társadalmi támogatottsággal rendelkezik.

A megfelelő erőforrások és a társadalmi támogatottság tekintetében három-három további kritériumnak való vagylagos megfelelés szükséges (lásd itt: [Civil tv.](#) 32. § (4) és (5)).

2015 végi bírósági adatok szerint a bejegyzett szervezetek mintegy 20 %-a rendelkezik közhasznú minősítéssel a 2013.évi 55 %-kal szemben. A különbség egyik oka a jogszabályi változások átfutási idejében és a bírósági elbírálás elhúzódsában van.

A közhasznúsághoz kapcsolódó kedvezmények és kötelezettségek alapján a **közhasznú szervezet fontosabb ismérvei:**

- közvetlen politikai tevékenységet nem végezhet;
- 50 millió Ft éves bevétele feletti felügyelő bizottsággal kell rendelkeznie;
- váltót, értékpapírt nem bocsáthat ki;
- hitelt felvehet, ha a visszafizetés nem veszélyezteti a közhasznú tevékenységet és a cél szerinti tevékenység ellátását és a működést;
- kettős könyvvitelt kell vezetnie;
- csak vele köthet közszolgáltatási (közfeladat ellátására kötött) szerződést állami, közigazgatási vagy költségvetési szerv;
- juttatásai jelentős része szja-mentes.

**A CIVIL SZERVEZETEK MŰKÖDÉSÉNEK
NYILVÁNOSSÁGA**

A civil szervezetek adatainak, működésének, támogatásainak megismerhetőségét, átláthatóságát **jogszabályi és intézményi garanciák** biztosítják.

A civil szervezeteket a **törvényszék veszi nyilvántartásba**. Egy civil szervezet nyilvántartásban szereplő adatai országosan egységes, elektronikus, bárki számára ingyenesen hozzáférhető közhiteles nyilvántartásban érhetők el (Civil tv. 13.§).

Minden, hazánkban bejegyzett civil szervezet a **Civil szervezetek névjegyzékében lekereshető és éves beszámolója** ugyanott **megtekinthető**. A civil szervezet az elkészített **beszámolóját és közhasznúsági mellékletét köteles** minden év május 31. napjáig **letétbe helyezni**, azaz az Országos Bírósági Hivatalnak megküldeni.

A **Civil Információs Portál** a civil szervezetekkel kapcsolatos nyilvános, közérdekből nyilvános információk gyűjtésére, rendszerezésére és közzétételére létrehozott portál, amelyet az EMMI **Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkársága** működtet. Az Információs Portál lehetővé teszi, hogy **a civil szervezetekre vonatkozó adatok gyorsan és egyszerűen, ellenőrzött módon egy helyről kiindulva elérhetőek legyenek**.

A **portál** feldolgozza és strukturált, kereshető formában **elérhetővé teszi a** civil szervezetek, valamint az azok nyilvántartásában, támogatásában érintett költségvetési szervek által közzétett **nyilvános információkat és** biztosítja az érintett szervezetek számára a civil szférát érintő információk közzétételét.

Ugyanitt található **a külföldről támogatott civil szervezetek listája** is. A 2017 tavaszán, hazai és külföldi tiltakozások mellett elfogadott **2017. évi LXXVI. törvény** a külföldről támogatott szervezetek átláthatóságáról kimondja, hogy az évi 7,2 millió Ft-nál nagyobb összegű külföldi támogatást kapó civil szervezet köteles bejelenteni, hogy külföldről támogatott

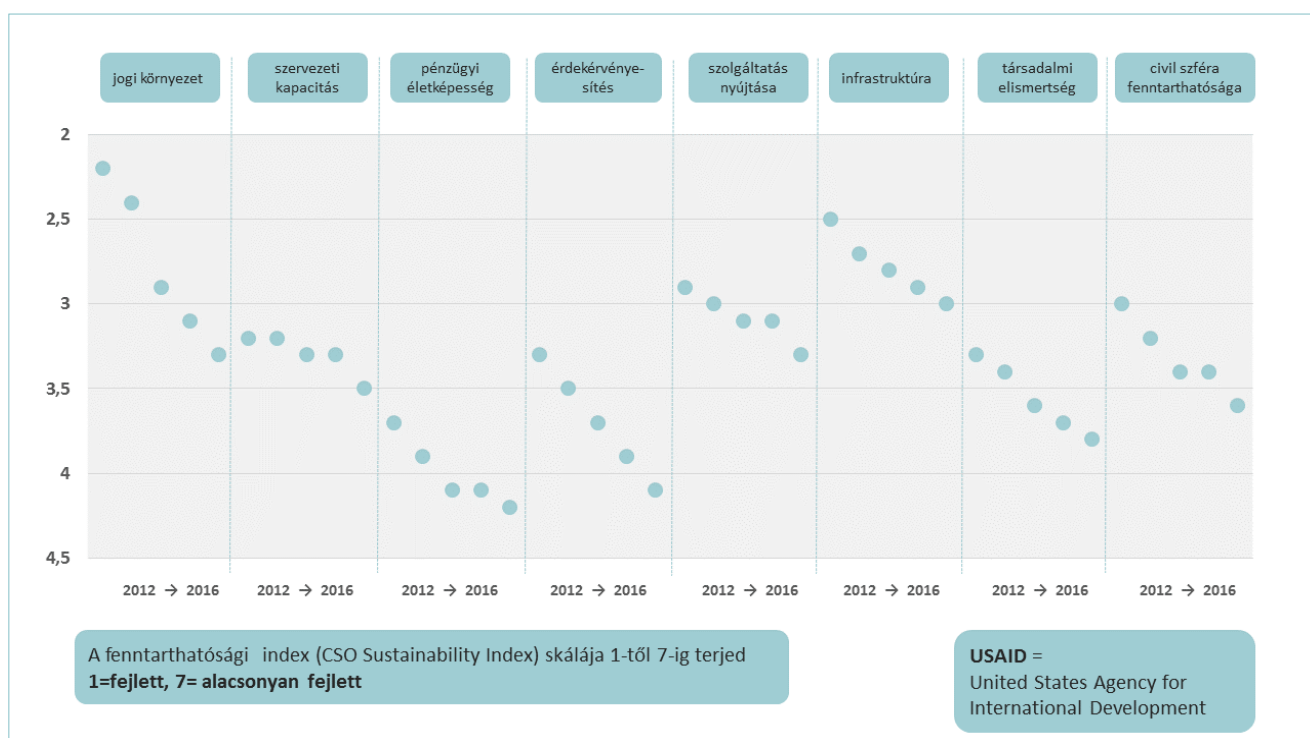
szervezetté vált, és ezt kiadványain is fel kell tüntetnie. A törvény miatt **kötelezettségszerű eljárást** van folyamatban Magyarország ellen. Ennek **második szakaszában** a Bizottság indoklással ellátott levelében kifejtette, hogy a törvény indokolatlan "beavatkozást" jelent az **Európai Unió Alapjogi Chartájában** garantált jogokba, különösen az egyesülési szabadság, ill. a magánélet és a személyes adatok védelme terén.

A Civil Információs Portál a következő szervezetekhez való elérhetőséget biztosítja:

- Országos Bírósági Hivatal (**OBH**) – civil szervezetekkel kapcsolatos adatok, beszámolók;
- Nemzeti Adó- és Vámhivatal (**NAV**) – kedvezményezettek listájának lekérése, elszámolással érintettek adatainak letöltése, kizárt civil szervezetek adatainak letöltése;
- Magyar Államkincstár (MÁK) - Civil szervezetek pályázati adatainak letöltése, pályázati kiírások adatainak letöltése;
- Közérdekű önkéntes adatok bejelentése (**KÖT**) - A portál lehetőséget biztosít a Közérdekű Önkéntes Tevékenység bejelentéséhez szükséges bejelentő lap letöltéséhez és az önkénteseket fogadó szervezetek kereséséhez;
- **Civil Információs Centrumok** elérhetőségei, események, együttműködési jó gyakorlatok, szolgáltatások.

A civil törvény IX. fejezete a civileknek nyújtott **költségvetési támogatások átláthatóságát** biztosítja. A központi költségvetésből nyújtott támogatásokra vonatkozó adatokat a Magyar Államkincstár szakmai monitoring rendszerben rögzíti, és erről a felelős minisztert is értesíti annak érdekében, hogy az adatok a Civil Információs Portálon is nyilvánosságra kerüljenek. Ha a civil szervezet 50 millió Ft-ot meghaladó (a törvény szövege szerint jelentős) egybeszámított költségvetési támogatásban részesül, a szervezet képviselőjére **jogosult vezető tisztségviselőjét** a miniszter harmincnapos határidővel **vagyonnyilatkozat tételére** hívja fel. A vagyonnyilatkozatot az adott napon fennálló helyzetről, és a megelőző öt évben szerzett jövedelemeiről kell kitölteni.

3. ábra: A civil szféra helyzetének változása Magyarországon az egyes ismérvek szerint, 2012-2016

Forrás: *Infoszolg/USAID, 2016*)

Források:

- [2011. évi CLXXV. törvény](#) az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról
- [2013. évi V. törvény](#) a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.)
- [2017. évi LXXVI. törvény](#) a külföldről támogatott szervezetek átláthatóságáról
- Gottgeils Rita, Láng Noémi: Nonprofit kézikönyv, Működés, számvitel, adózás, Civil törvény a gyakorlatban, Vezinfo, Budapest 2016.
- A civilek hatalma: a politikai tér visszafoglalása, Noran Libro, Budapest, 2016.
- Mondovics Napsugár: Gondolatok a közhasznúság kritériumrendszeréről, [Jura 2016/2](#).
- Ágh Attila: A védekező társadalom, avagy a civilek hatalma: töprengések a magyar civil társadalom helyzetéről – [Civil Szemle, 2016/1](#).
- Kövér Ágnes: Demokrácia és civil társadalom – [Civil Szemle, 2015/3](#).
- Nemzeti Korrupcióellenes Program, 2015-2018 – [kormany.hu](#)
- Közbizalom, [2017](#).
- Zsubori Ervin: Tovább nőtt a civilek iránti bizalom - [ado.hu, 2017. október 2](#).
- The 2016 CSO Sustainability Index for Central and Eastern Europe and Eurasia, USAID, [July 2017](#)
- [Civil Információs Portál](#)
- A nonprofit szektor legfontosabb jellemzői, 2015 – KSH, [Statisztikai Tükör, 2016. december 23](#).
- [2015/36. Infojegyzet](#): Egyesületek, alapítványok

Készítette: Kardos Krisztina
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

infoszolg

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Tel.: (1) 441-4529; (1) 441-6486